
NADER BEWIJS VOOR EENE
VOORMALIGE UITMONDING VAN DEN RIJN
IN NOORD-HOLLAND.

Bij eene vorige gelegenheid (*Album der Natuur*, 1867, blz. 200, 203, 205, 218) heb ik gewag gemaakt van de overlevering betreffende een voormaligen rivierarm langs de duinen van Holland. Sedert geruimen tijd heb ik mij bezig gehouden met in de omstreken van Haarlem na te vorschen, in hoever die overlevering gegrond is. Het volk zelf betwijfelt haar niet; vele zeer oude geschriften gewagen er van¹⁾; de ligging der streek, de talrijke overblijfselen van kasteelen, zelfs sommige zeldzame planten pleiten er voor, maar een voorname bewijsgrond ontbrak: de kleibedding, die een rivier onvermijdelijk moest hebben achtergelaten.

¹⁾ Niet onbelangrijk acht ik het, hier te wijzen op een welligt weinig gelezen plaats in AMPZING, *Beschrijving en lof der stad Haerlem*, 1623, blz. 22, waar hij van de Haarlemsche beek gewaagt:

Die uit den Duitschen Ryn die 't land hier heeft ververscht
Door 't dringen van den duyn met magt is uytgeperst.

Zulk een kleibedding is eindelijk voor den dag gekomen, en wel bij het bouwen eener nieuwe arbeiderswoning op de gronden van den heer J. H. VEEN, liggende ten oosten van de hofstede Duinvliet en de voormalige hofstede Zandenhoef, op eene diepte van ongeveer 2 el onder den bodem. De kleilaag is van eene vrij aanzienlijke dikte; onmiddellijk onder haar vond men zand met schelpen. De kleur der klei is geelachtig en geheel verschillend van die der zoogenoemde katteklei, die in de veengronden langs het Sparen gevonden wordt. De uitgestrektheid der laag is niet kunnen bepaald worden. De plaats, waar zij gevonden is, ligt in de rigting, opgegeven in de Divisie-Chronyk. De stroom zou dan van Bentveld oostwaarts geloopt hebben door den Aardenhout, tot de lage duinen van Zandenhoef, van daar in noord-oostelijke rigting naar de Houtvaart, een zeer oude vaart, die in verbinding staat met de oude Haarlemsche beek, en naar men zegt, ook klei moet bevatten, en verder noordwaarts langs Bloemendaal en Brederode.

In verband met deze ontdekking breng ik het voorkomen van een zeldzaam inlandsch plantje, de *Adoxa Moschatellina* L. (Muskusplant) op drie plaatsen, in bovengenoemde rigting gelegen, namelijk op Boekenrode bij Bentveld, op Zandenhoef en bij den bouwval van Brederode. Evenzoo groeit de *Aristolochia Clematidis* L. (Sarrazijnkruid) hier en daar in dezelfde rigting. De *Adoxa* groeit ook in het Haagsche bosch, en de *Plantago media* L. (ruige Weegbree) is in Holland alleen bij het zoogenaamde meertje van Bloemendaal en bij 's Gravenhage gevonden. De overlevering verhaalt, dat de voormalige rivier ook langs 's Gravenhage geloopt heeft.

Volgens den heer J. J. JANSSEN, rentmeester van de goederen van den heer BORSKI te Overveen, die mij het eerst op het vinden der kleilaag opmerkzaam heeft gemaakt, is in de omstreken van Elswoud ook vroeger hier en daar klei gevonden.

Ik stel mij voor de onderzoekingen, zooveel in mijn vermogen is, voort te zetten, tencinde de juiste rigting der kleilaag meer en meer aan het licht kome.

Haarlem, Aug. 1867.

F. W. VAN EEDEN.
